NEDERLANDSCH
VOLKSLIEDERENBOEK

NEDERLANDSCH VOLKSLIEDERENBOEK

Geene afdrukken van dit Nederlandsch Volksliederenboek worden voor echt erkend, dan die, namens het hoofdbestuur der Maatschappij tot nut van 't algemeen, zijn geteekend door

den algemeenen secretaris:

VOORBERICHT VAN HET HOOFDBESTUUR.

Door de uitgave van dit Volksliederenboek brengt de Maatschappij tot nut van 't algemeen ten uitvoer het besluit, genomen in hare algemeene vergadering van 1892.

Het hoofdbestuur stelde zich van deze uitgave veel voor, zooals blijkt uit de volgende, in de toelichting tot zijn voorstel opgenomen woorden:

„In het lied, waarin het volk zijn gedachten, gewaarwordingen en aspiratiën neerlegt, „in het lied, waarin zich het verleden van het volk afspiegelt in de eigenaardige vormen van „den tijd waarin het werd geboren, ligt een groote, niet alleen poëtische, maar tevens zedelijke, „alle deelen des volks verbindende kracht. Daarin spreekt zich de nationaliteit, de éénheid „des volks uit; daarin wordt het hart des volks openbaar in zijn verscheidenheid van uitingen „en in verband met de toestanden waarin het leefde.

„Een volk dat zijn nationaliteit, zijn karakter wil bewaren, heeft daarom zijn volks- „liederen lief. Deze liederen dragen van geslacht tot geslacht de eigenaardigheden des volks „over, bewaren de traditiën der voorouders voor het nageslacht en de éénheid des volks te „midden van de verscheidenheid van richting, partij, geloof, inzicht.

„Is dit in 't algemeen waar, dan doet zich de behoefte aan het levendig besef dier „waarheid vooral gevoelen in onze dagen, waarin het volksleven zich schijnt te verbrokkelen. „In de noodzakelijke verscheidenheid van kringen in onze samenleving erkennen velen nauwe- „lijks de even noodzakelijke volksééenheid. Bij de volle ontplooiing van het nieuwe leven, „waarbij ieder zijn eigen weg volgt en de partijen in kerk en staat, de groepen in het maat- „schappelijk leven, op groote verscheidenheid wijzen, vergeten velen, dat wij allen kinderen „zijn van één huis, zonen en dochteren van 't zelfde vaderland en dat één zelfde verleden het „gansche volk draagt.

„Diensvolgens is elke poging om het bewustzijn van volksééenheid te verlevendigen, vooral „in onzen tijd toe te juichen. Daarom is het een goed streven, ook de liederen des volks te „verzamelen, d. i. bijéen te brengen de historische, hetzij algemeene, hetzij plaatselijke zangen, „die als uit het hart des volks zijn opgerezen en waarin het *nederlandsche* volk, gelijk het in „dezen tijd gevoelt, denkt en oordeelt, zich in verbinding stelt met het zelfde nederlandsche „volk, gelijk het gevoelde, dacht en oordeelde in vroegere dagen. Immers het *lied* is, meer „dan het *woord*, geschikt om gevoelens en gewaarwordingen uit te spreken, stemmingen weer „te geven, uit te drukken wat het *hart* beweegt.

„Terwijl in het *lied* eenerzijds een weemoed ligt die de snaren des gemoeds doet trillen, „wekt het anderzijds eene bezieling die tot handelen drijft. Wie samen één lied zingen, zijn „op dat oogenblik één in stemming en streven. In het *volkslied* spreekt *het volk* zich uit.

„Maar ook is het lied in hooge mate reinigend, louterend, aansporend ten goede, hart „en karakter vormend. Een volk zijn eigen liederen te herinneren, is het volk opvoeden in „zijn beste eigenaardigheden. Wie tot algemeen volksgeluk wil bijdragen, leere daarom ook aan „het volk zijne liederen kennen. Wie tot verbetering van den zedelijken en maatschappelijken „toestand des volks wil meêwerken, invloed wil oefenen op de volksopvoeding, de volks- „begrippen wil veredelen, zorge, dat het volk — en daartoe behooren wij allen — deze „liederen zinge. Van de huiskamer en de school uit, kome het lied in de vergaderzaal en op „de straat — dan gaat het als een goede genius rond, opwekkend, veredelend, de harten „verbindend, de kinderen van 't zelfde huis vereenigend.

„Ja, omdat het lied het menschelijk hart verruimt, de booze gedachten bant, de nevelen „die soms het zonnetje van binnen omhullen, verdrijft, het huiselijk leven veredelt, verheft het „ook het arbeidsvermogen en vermeerdert het de energie van den mensch. Het volkslied leert „aan de kinderen des volks: „gij hebt één vaderland, hebt dit lief! gij zijt één natie, verdeel „niet, maar vereenig! gij hebt als zoodanig één streven: „uw land, uw volk gelukkig te „maken."

„Maar het lied heeft ook nog een meer intieme beteekenis. Van ouders tot kinderen „brengt het over de woorden en melodieën waardoor het gemoedsleven wordt gevormd. Is het „wiegelied dat de moeder zingt voor haar kind, niet een uiting van die naïve teederheid die „zich door vele geslachten heen bewaart, een treffende herinnering, door het gansche bestaan „der kinderen en kleinkinderen geweven, een erfdeel van hooge waarde, een traditie die wij „in den kring der familie gaarne ontvangen en overbrengen?

„Er zijn tijden waarin het volkslied geboren wordt: dat zijn de tijden van opgewekt „volksleven, zware tijden dikwijls, vol gevaar en zorgen, waarin alle *bijzondere* belangen terug- „wijken voor het *algemeene* belang.

„Er zijn tijden ook waarin de drang der stoffelijke belangen de gemoedsuiting beheerscht, „en het volksleven niet in nieuwe volksliederen zich afspiegelt. Zulk een tijd beleven wij in „menig opzicht. Maar het beste wat het volksleven vroeger en later voortbracht in zulk een „tijd bijeen te brengen, is juist *dan* goed; niet alleen om het verleden te eeren, maar ook met „het oog op de toekomst. In die volksliederen van het voorgeslacht toch zullen de verstrooide „deelen des volks zich opnieuw als éénheid terug vinden, wanneer wederom zware tijden komen."

Zóó gaf het hoofdbestuur te kennen, dat de Maatschappij een voortreffelijk werk zou verrichten door het uitgeven van een Nederlandsch Volksliederenboek, indien dit, wat vorm en inhoud betreft. aan de eischen des tijds beantwoordde.

Om dit doel te bereiken, was het in de eerste plaats noodig, voor de samenstelling van den bundel eenige mannen bereid te vinden die niet alleen instemden met het doel der uitgave, maar ook de bekwaamheid, de historische en muzikale kennis, benevens den goeden smaak bezaten, om uit de bestaande nederlandsche volksliederen zulk een keuze te doen, dat de bundel inderdaad *die* liederen zou bevatten welke aan het boven omschreven doel het best zouden beantwoorden.

Dat het hoofdbestuur met zijne uitnoodiging gelukkig is geweest, blijkt reeds uit de mededeeling, dat de heeren Daniël de Lange, Jhr. Mr. J. C. M. van Riemsdijk en Dr. G. Kalff zich bereid verklaarden, de taak der samenstelling te aanvaarden.

Aan de beide eerstgenoemden dankt de Maatschappij de muzikale bewerking; aan den heer Dr. Kalff de bewerking van den tekst der opgenomen liederen.

Voor de uitgave van het boek en de voorbereiding daarvan, werden aan deze heeren toegevoegd de leden van het hoofdbestuur, de H.H. A. C. Wertheim en Mr J. A. Levy.

Dat de aldus gevormde commissie van samenstelling met het doel van de uitgave volkomen instemde, wordt bewezen door het verzoek, door haar tot het hoofdbestuur gericht, om in dit voorbericht de boven aangehaalde regelen af te drukken.

Of en in hoeverre deze bundel aan dat doel beantwoordt, moge de ervaring leeren.

Terwijl het hoofdbestuur als zijn vertrouwen uitspreekt, dat de arbeid der commissie, zooals deze in de voorrede der commissie is toegelicht, niet alleen in Nutskringen, maar door het geheele nederlandsche volk met waardeering zal worden ontvangen, brengt het, namens de Maatschappij, zijn hartelijken dank aan allen die hebben medegewerkt, om deze uitgave mogelijk te maken.

In de eerste plaats aan de commissie van samenstelling zelve, voor al den arbeid en de liefde waarmede zij hare niet gemakkelijke taak heeft volbracht. Met weemoed wordt hierbij herinnerd, dat de heer van Riemsdijk zijne taak niet ten einde toe mocht volbrengen, maar te midden van zijn rusteloos, krachtig werken plotseling werd weggenomen.

Recht op dankbaarheid hebben voorts de eigenaren van het kopyrecht op tekst of melodie der opgenomen liederen, voor de vrijgevigheid waarmede zij, òf kosteloos, òf tegen eene geldelijke vergoeding, vergunning hebben gegeven, deze liederen op te nemen; alsmede de vrienden der Maatschappij die door het verleenen van een renteloos voorschot aan het

gevormde „fonds voor de uitgave en de exploitatie van het volksliederenboek", de geldelijke bezwaren, aan de uitgave verbonden, hebben helpen overwinnen.

Dat het hoofdbestuur zijne instemming betuigt met den dank, door de commissie in hare voorrede gebracht aan allen die aan den oproep tot samenwerking met de commissie voor het bijeenbrengen der liederen een zoo welwillend gehoor hebben gegeven, spreekt vanzelf.

Opdat dit *Nederlandsch Volksliederenboek* kome in het bezit van zoovelen mogelijk, is de prijs van den bundel, die 134 liederen bevat, gesteld op *f* 1.—.

De eerste oplage van 4000 exemplaren zal dan ook, naar te verwachten is, weldra uitverkocht zijn. Zoodra dit het geval is, zal een tweede uitgave worden voorbereid. Daarbij zal gaarne gebruik gemaakt worden van de opmerkingen welke, tot verbetering, herziening en aanvulling, bij het hoofdbestuur van belangstellenden mochten inkomen.

Zoo kome deze bundel tot ons volk, in al zijn kringen. In het begin, in de school, in de vergaderzaal onzer departementen en van andere vereenigingen vinde hij een goede ontvangst! Zoo herleve het lied in den mond en allermeest in het hart des volks, en brenge het nieuw leven.

Hij drage — in ruime mate — bij tot de veredeling van hart en gemoed, tot verheffing van den nationalen volkszin en daardoor tot wezenlijk volksgeluk!

Het hoofdbestuur der Maatschappij:
de algemeene voorzitter:
R. VAN DE WERK,
de algemeene secretaris:
J. BRUINWOLD RIEDEL.

Amsterdam, 3 October 1896.

De verwachting, aan het slot van het voorbericht voor den eersten druk door het hoofdbestuur uitgesproken, is vervuld, zoodat reeds nu een tweede druk moet volgen. Het hoofdbestuur is erkentelijk voor de opmerkingen, welke hem aangaande den eersten druk zijn toegezonden. De commissie van samenstelling heeft in haar voorrede voor den tweeden druk vermeld, in hoever door haar van die opmerkingen gebruik is gemaakt. Het hoofdbestuur betreurt het, dat een paar liederen moesten vervallen, omdat thans door de eigenaren van het kopyrecht voor de opname geen vergunning werd gegeven. Daarentegen werden eenige nieuwe liederen opgenomen.

Moge deze tweede en verbeterde druk zijn weg vinden!

Namens het hoofdbestuur der Maatschappij:
de algemeene secretaris:
J. BRUINWOLD RIEDEL.

Amsterdam, 5 Juni 1897.

In overleg met de commissie van samenstelling, biedt het hoofdbestuur hierbij aan den derden druk van het *Nederlandsch Volksliederenboek*. Het hoofdbestuur verheugt zich, dat de ruime aftrek van het liederenboek reeds nu een derden druk noodzakelijk maakt.

Behalve de in den tweeden druk opgenomen liederen, komen in dezen derden druk, als nos 2, 6 en 9, drie nieuwe liederen voor, waardoor, naar commissie en hoofdbestuur vertrouwen, de bruikbaarheid van het liederenboek wordt verhoogd.

Namens het hoofdbestuur der Maatschappij:
de algemeene secretaris:
J. BRUINWOLD RIEDEL.

Amsterdam, 15 April 1898.

(Z.O.)

Het hoofdbestuur verheugt zich, dat reeds thans een vierde uitgave van het *Nederlandsch Volksliederenboek* noodig is.

Behalve de liederen, opgenomen in den derden druk, komt in deze uitgave, als n°. 12*a*, een lied voor, dat tot heden ten onrechte in den bundel werd gemist.

Namens het hoofdbestuur der Maatschappij,

de algemeene secretaris:

J. BRUINWOLD RIEDEL.

Na nog geen drie jaren, blijkt opnieuw de oplage van 1900 uitverkocht te zijn. Wèl een bewijs, dat dit boek voldoet aan de behoefte van velen.

Het hoofdbestuur is van oordeel, dat de *vijfde* uitgave, welke hierbij aan het nederlandsche volk wordt aangeboden, onveranderd blijven kan.

Moge ook deze uitgave hare plaats vinden in menig gezin!

Namens het hoofdbestuur der Maatschappij,

de algemeene secretaris:

J. BRUINWOLD RIEDEL.

Wederom is de oplage van 1903 nagenoeg uitverkocht.

Moge deze *zesde* uitgave, welke in niets van de vorige afwijkt, den weg volgen, welken de vroegere uitgaven hebben afgelegd en deze nu ook de liederen brengen *onder het volk* en *op straat.*

Namens het hoofdbestuur der Maatschappij,

AMSTERDAM, Mei 1906.

de algemeene secretaris:

J. BRUINWOLD RIEDEL.

Na ruim twee jaren, is een *zevende* uitgave van het „Nederlandsch Volksliederenboek" noodig geworden. Zij geschiedt ongewijzigd en vinde een plaats in menig gezin!

Namens het hoofdbestuur,

de algemeene secretaris:

J. BRUINWOLD RIEDEL.

VOORREDE.

In de 106de algemeene vergadering der *Maatschappij tot nut van 't algemeen* werd een voorstel van het hoofdbestuur dier Maatschappij aangenomen betreffende de samenstelling van een Volksliederenboek.

Het hoofdbestuur droeg aan een commissie, bestaande uit de H.H. DANIËL DE LANGE, Jhr. Mr. J. C. M. VAN RIEMSDIJK en Dr. G. KALFF, op, zich met de samenstelling van zulk een bundel te belasten.

Eerst nu heeft die commissie hare taak kunnen voltooien en kan zij het hoofdbestuur haar werk aanbieden. In enkele woorden wenschen wij uiteen te zetten, hoe wij gemeend hebben, onze taak te moeten opvatten en volvoeren. Eerst echter willen wij uiting geven aan de droefheid die ons nog vervult over het verlies van ons mede-lid Jhr. Mr. J. C. M. VAN RIEMSDIJK, die ons in den zomer van 1895 door den dood is ontvallen. Om zijne uitgebreide en grondige kennis onzer oude melodieën, niet minder dan om zijn fijnen smaak en zijne urbaniteit, werd hij ook in deze commissie op hoogen prijs gesteld. Indien het Volksliederenboek later zal blijken eenigen invloed ten goede te kunnen oefenen, dan zal dat zeker voor geen gering deel aan VAN RIEMSDIJK te danken zijn.

Een oproep, door het hoofdbestuur in de meeste couranten van ons land geplaatst, waarin ieder werd verzocht, minder bekende fraaie nationale liederen die nog heden gezongen worden, aan den secretaris der commissie toe te zenden, leverde niet veel op. Gelijk wij verwachtten, hebben wij ons moeten bepalen vooral tot het samenstellen eener bloemlezing van reeds gedrukte oude en nieuwe liederen die om tekst en melodie geacht konden worden, eene plaats in een volksliederenboek te verdienen. Toch zijn ook sommige, slechts door mondelinge overlevering bekende, mooie of aardige liederen hier voor het eerst opgenomen; bovendien maakten verscheidene ingezonden teksten en melodieën ons bekend met een feit dat hoop geeft op het welslagen dezer onderneming van de Maatschappij. Het is der commissie nl. gebleken, dat langs de kusten der Noordzee, in Noord-Holland en in het noorden des lands, o. a. in het hartje van Drente, nog allerlei motieven uit onze oude liederpoëzie leven. [1]) Het voortleven, zij het ook slechts ten deele, van den geest onzer oude liederen, geestelijke en wereldlijke, geeft recht tot de onderstelling, dat ons volk niet ongevoelig zal blijken voor eene poging, om het op nieuw bekend te maken met een deel van den rijken liederenschat dien het vroeger bezeten heeft.

Van den aanvang af hebben wij ons gesteld op het standpunt, ook door het hoofdbestuur ingenomen; het hoofdbestuur wenschte geen wetenschappelijk, maar een populair werk:

---

[1]) Eenige staaltjes uit vele mogen hier volgen. In Nieuwolda (Gr.) en Oosterhesselen (Dr.) wordt nog eene bewerking van het Hooglied (III, 1—4) gezongen, geheel in den trant der middeleeuwsche geestelijke romances over Jezus als bruidegom. Een ander geestelijk lied: „Nu zijt willecome, Jesu, heere Christ" en een Driekoningenlied worden nog gehoord in het land tusschen Maas en Waal. Het lied „Van de Twee Koningskinderen" hoort men nog in de Zaanstreek, in de buurt van Montfoort en van Hedel. „De drie Ruitertjes" kent men nog van Schouwen tot Schermerhorn en in Groningen (Leekster meer). Uit Friesland werd ons medegedeeld eene variatie op het Halewijns-lied („Jan Alberts stond op en hij zong er een lied"), een lied „van de Markgrave". Uit de Zaanstreek allerlei bewerkingen van oude motieven (de verlegen vrijer, het kwezelken, kieschkeurige meisjes, molenaar); uit Naaldwijk (verlaten meisje). Uit Texel het lied van de drie koningsdochters. (Vgl. Het Lied in de Middeleeuwen bl. 73—77).

eene verzameling mooie volksliederen, van verschillenden aard, uit verschillende tijden, die, tegen matigen prijs voor ieder verkrijgbaar, in het hedendaagsch gemis aan goede nederlandsche liederen zal kunnen voorzien.

Getrouw aan deze opvatting, hebben wij ons onthouden van allerlei geleerdheid, van toelichtingen en aanwijzingen met betrekking tot de taal, de geschiedenis der litteratuur en die der muziek. Slechts hier en daar zijn verouderde woorden verklaard. De spelling der oude liederen is in hoofdzaak behouden, omdat menig lied door eene naar de hedendaagsche uitspraak gemodernizeerde spelling een deel zijner welluidendheid zou verliezen. Wat betreft de melodieën, hebben wij gemeend, aan de liederen uit ouderen tijd eene ruimere plaats in dezen bundel te moeten geven, omdat in die zangen, beter dan in die uit nieuweren tijd, het eigenaardige van ons volkskarakter terug te vinden is. Echter zijn vele schoone en karakteristieke liederen uit nieuweren tijd niet door ons vergeten. De bewerking is zoo eenvoudig mogelijk, opdat het lied alleen, onopgesmukt, zijne uitwerking op den hoorder zal kunnen doen.

Menig mooi oud lied konden wij tot ons leedwezen hier niet opnemen, òf doordat wij de melodie niet konden vinden, òf omdat wij de bestaande melodie niet geschikt achtten ter opname in een volksliederenboek. Anderzijds moesten wij menige fraaie oude melodie ongebruikt laten, doordat wij van den tekst òf niets òf slechts den aanvangsregel kennen. Andere liederen konden niet worden opgenomen, omdat wij ons moesten wachten voor een te grooten omvang van het Liederenboek, waardoor het werk te kostbaar zou worden en niet zou worden bereikt, wat de hartelijke wensch is van hoofdbestuur en commissie: dat deze bundel in veler handen kome.

Ten slotte wenschen wij nog een woord van welgemeenden dank te richten tot de velen die gehoor hebben gegeven aan den oproep van het hoofdbestuur. Hier aller namen te vermelden, zou niet wel doenlijk zijn; doch de namen der meesten die ons door inzendingen van beteekenis hebben geholpen, mogen hier volgen.

Voorop sta de naam van Dr. G. J. Boekenoogen te Leiden en daarna die van de dames: Mej. A. G. Addicks (Hardinxveld); Mevr. Bakels (Koog a/d Zaan); Mej. W. G. M. v. d. Koppel ('s-Graveland); Mevr. de Wed. Honig—Mulder (Zaandijk); Dames Roorda (Assen); Mevr. de Wed. K. v. Someren Gréve—Kingma (de Joure) en van de heeren: H. Baarschers (Amsterdam); Dr. A. Benthem (Enschedé); J. Binnendijk (Naaldwijk); S. Hennes (Apeldoorn); M. Honigh (Uithuizen); S. de Jonge (Nieuwolda); J. B. Kolkman (Stadskanaal); J. Kuilman (Schermerhorn); W. G. v. d. Meulen (Bergum); L. Mulder (Meppel); H. Roes (Alphen bij Tiel); A. Terdu (Leiden); Dr. W. Zuidema ('s-Hertogenbosch).

Namens de commissie:

M. KALFF.
DAN. DE LANGE.

Utrecht, Amsterdam, } Augustus 1896.

VOORREDE VOOR DEN TWEEDEN DRUK.

Reeds eenige weken nadat dit *Nederlandsch Volksliederenboek* het licht had gezien, moest een aanvang gemaakt worden met de voorbereiding van den tweeden druk. Uit dat feit mogen wij opmaken, dat een deel van ons volk deze onderneming der Maatschappij tot nut van 't algemeen met instemming heeft begroet. Tijdschriften en dagbladen zijn der Maatschappij behulpzaam geweest, waar deze een poging deed om ons volk beter bekend te maken met zijne karakteristieke of mooie liederen, om daardoor het nationaliteitsgevoel te versterken, den smaak te verfijnen, de algemeene ontwikkeling te bevorderen.

Gaarne betuigen wij hier onzen dank aan allen die ons door woord of daad hulp hebben verleend. Ook voor de beoordeelingen van dit Volksliederenboek betuigen wij gaarne onzen dank. Met sommige opmerkingen hebben wij ons voordeel gedaan, aan sommige wenschen getracht te voldoen. Zoo zijn eenige nieuwe liederen door ons opgenomen (o. a. het Transvaalsch Volkslied, het lied van Paul Jones [1]), een paar studenten-liederen, een drietal soldaten-liederen). In de verklarende aanteekeningen en de opschriften der liederen zijn eenige wijzigingen gebracht. Een paar liederen moesten wij tot ons leedwezen laten vervallen.

Niet alle wenschen hebben wij kunnen bevredigen, noch met alle opmerkingen kunnen instemmen. Het spreekt vanzelf, dat wij er niet aan denken, hier alle beoordeelaars van ons werk te woord te staan en van repliek te dienen. Slechts eenige mededeelingen mogen hier volgen, om te doen zien, dat wij, dank zij de krachtige medewerking van den secretaris der Maatschappij, zooveel mogelijk kennis hebben genomen van hetgeen over ons werk gezegd en geschreven is.

Enkelen hebben zich gestooten aan hetgeen zij noemen: den onzedelijken inhoud van sommige minneliederen, aan de ruwheid van enkele uitdrukkingen in de Geuzenliederen, aan het opnemen van middeleeuwsche geestelijke liederen, waardoor h. i. het Roomsch-katholicisme in de hand wordt gewerkt.

Wij hebben niet getracht, deze steenen des aanstoots uit den weg te ruimen; trouwens, wij hadden dan het Volksliederenboek zelf wel uit den weg kunnen ruimen. Maar bovendien, er bestaat voor ons verschil tusschen zedelijkheid en zoogenaamde „fatsoendelijkheid"; ergert de „fatsoendelijkheid" zich aan de schoonheid, de naïeve vrijmoedigheid en het zuiver, innig gevoel van sommige minneliedjes, dan doet ons dat leed voor de „fatsoendelijkheid", doch wij zien daarin geene reden om die liedjes uit te bannen. De ronde ruwheid van uitdrukking in de Geuzenliederen is eenmaal onafscheidelijk van hunne forsche kracht en schaadt o. i. niet aan hun aangrijpenden inhoud.

Over het opnemen van Roomsch-katholieke liederen in een liederenbundel, uitgegeven door de Maatschappij tot nut van 't algemeen, zullen wij wel niet veel behoeven te zeggen, juist omdat het hier eene Maatschappij geldt, waar onbekrompenheid van inzicht en breedheid van opvatting altijd in het voorgestoelte hebben gezeten.

Telkens zijn ons, bij monde en in geschrifte, vragen gedaan als: „Waarom hebt gij niet opgenomen het lied van *Kolijn, een brave boerenzoon?* Waarom niet *Schilder, 'k wou mijzelf eens zien?* Waarom niet *Aan den oever van een snellen vliet?* Enz. enz.

Zeker, het zou niet moeilijk geweest zijn, deze en dozijnen dergelijke stukjes over te nemen uit liederenboekjes voor het volk, als *de Overtoomsche Marktschipper, het Vrolijke Bleekers-*

[1]) De aanwijzing van den tekst danken wij aan Dr. Boekenoogen te Leiden.

meisje, de Zingende Kruyer; doch men bedenke, dat het de bedoeling van hoofdbestuur en commissie volstrekt niet geweest is, eene verzameling van *alle* liederen te geven; wij moesten eene keuze doen en hebben gekozen. Soms gaven bij die keuze de eigenschappen van den tekst den doorslag, soms die der melodie; vaak ook hebben wij een lied verworpen, omdat de melodie niet nationaal is. Maar zijn dan de melodieën der oude liederen alle nationaal? zal men vragen. In vele gevallen is het ook voor kenners der muziekgeschiedenis moeilijk, die vraag te beantwoorden. Doch het nationale mag vaak niet den doorslag geven. Zou men bij geval het *Wilhelmus* willen uitsluiten, omdat het gedicht is op een fransche melodie? Indien eene melodie werkelijk eigendom van ons volk is geworden, dan bestaat er o. i. reden tot opneming, al kunnen dan weer andere redenen de opneming ten slotte minder wenschelijk maken. Ook zijn vele teksten en melodieën wel eens voor korten tijd eigendom van een volk, die even spoedig verdwijnen als zij zich verbreid hebben. Hadden wij het bekende: „Diender, diender, als men 't u gebiedt!" moeten opnemen? „Dat is toch algemeen eigendom", zal men zeggen. — „Geweest", antwoorden wij; nu reeds wordt het minder en minder gehoord en ruimt langzaam het veld voor: „Sien, Sien, Siene, lâ me los"; terwijl gemelde Siena reeds weer een ander liedje achter zich hoort aankomen. Zulke ééndagsvliegen verdienen geen plaats in een werk als deze bundel.

Wij hebben er naar gestreefd, zooveel mogelijk nationaal te blijven; doch tevens, ons te hoeden voor „Prinzipienreiterei." Dat de melodie van het friesch volkslied niet oorspronkelijk is, maar ontleend aan een duitsch studentenlied, zooals ons werd opgemerkt, was ons sedert lang bekend; doch wij achten dat feit in *dit* geval geene voldoende reden tot verwerping van dit mooie lied, dat langzamerhand *het* friesche volkslied is geworden.

Ook de rangschikking der liederen in dezen bundel heeft niet ieder voldaan. Onder de drinkliederen is een liedje opgenomen dat, naar men ons verzekert, juist tegen het misbruik van sterken drank is gericht. Ja, indien wij eene afzonderlijke afdeeling voor onthoudersliederen hadden kunnen en willen maken, dan zou dat lied daar ongetwijfeld beter op zijn plaats zijn geweest. Nu dit niet het geval is, kan het rustig blijven staan waar het staat.

Zoo zouden wij kunnen voortgaan in het uiteenzetten der beweegredenen die zich hebben doen gelden bij de samenstelling van dezen bundel. Gewoonlijk is onze keuze afhankelijk geweest van het antwoord op de vraag, of een lied mocht genoemd worden: nationaal, eigenaardig, karakteristiek, mooi, lief of ook maar aardig. Doch ook met andere zaken hebben wij rekening moeten houden: met het verlangen om in onzen bundel ten minste eenigermate eene voorstelling te geven van onzen liederschat en van de wijze waarop ons volk zich in zijne liederen heeft uitgesproken; verder met den omvang der liederen en dien van den ganschen bundel; met het gemis aan duidelijkheid van den tekst of aan eenvoud der melodie; met de weigering van eigenaars der teksten en melodieën; enz.

Maar door al die beweegredenen en andere oorzaken is uw liederenboek tweeslachtig geworden, zegt QUERULUS. — Neen, QUERULUS, het is wel twaalfslachtig! Doch wij gelooven niet, dat aan die veelslachtigheid kan ontkomen wie een dergelijken bundel wil samenstellen.

Zoetjes aan zouden wij toch tot polemiek vervallen en dat is geenszins onze bedoeling. Wij hebben slechts willen toonen, dat wij met belangstelling kennis hebben genomen van de verschillende indrukken, door dezen bundel op het zingend en lezend publiek gemaakt, en dat wij dankbaar zijn jegens allen die ons op een of andere wijze geholpen hebben.

En hiermede zenden wij deze liederen opnieuw onder ons volk. Mogen zij, oprechte en eenvoudige tolken van onzen volksgeest, op de vlugge wieken hunner melodieën doordringen zoover Nederlandsch wordt gesproken binnen en buiten onze grenzen. Mogen hunne zangerige stemmen somtijds verlokken tot gezamenlijk luisteren zoovelen die gewoon zijn vijandig tegenover elkander te staan en in hen het besef levendig houden of wekken dat wij, hoe ook verdeeld en gescheiden, kinderen zijn van één volk.

UTRECHT, AMSTERDAM, } 15 Juni 1897.

G. KALFF.
DAN. DE LANGE.

INHOUD.

Vaderlandsche liederen.

A. HEDENDAAGSCHE.

1. Wilhelmus van Nassouwe.
2. Wilhelma van Nassouwe.
3. Oranje-Liedje.
4. Koning en Vaderland.
5. De Koningin verjaart.
6. Kroningslied.
7. Wien Neerlandsch bloed.
8. Wij leven vrij, wij leven blij.
9. Da Costa's volkslied.
10. Vlaggelied.
11. Frysk Folksliet.
12. Transvaalsch Volkslied.
12*a*. Idem: „Kent gij dat volk vol heldenmoed."
13. Volkslied van den Oranje-Vrijstaat.
14. De Vlaamsche Leeuw.
15. Hou zee!

B. GESCHIEDZANGEN.

16. O Nederland, let op u saeck.
17. Wie dat sich selfs verheft.
18. O Heer die daer.
19. Maximilianus de Bossu.
20. Wilt heden nu treden.
21. Waer dat men sich al keerd of wend.
22. Geluckig Vaderland.
23. Merck toch hoe sterck.
24. O Heemskerk! noyt u kloeke daet.
25. Help nu u self.
26. De vogel wert gelockt gefluyt.
27. Van Alva, den ouden Man.
28. De Geuzen in den Bommelerwaard.
29. Een liedje van Koppelstok den Veerman.
30. Een triomfantelijk lied van de Zilvervloot.
31. Glyck den grootsten rapsack.
32. De Ruyter.
33. Een draaiersjongen.
34. Al is ons Prinsje nog zoo klein!
35. Hier komt Paul Jones aan.
36. Patriotten-Lied.
37. In 't Voorhout.
38. Het lied van Chassé.

Geestelijke liederen.

A. ALGEMEEN.

39. Myn tyt gaet wech.
40. Ic heb ghejaecht myn leven lanc.
41. Die aldersoetste Iesus.
42. Adieu natuerlyc leven myn.
43. Ick wil mi gaen vertroosten.
44. Van liefden comt groot liden.

B. KERSTLIEDEREN.

45. 't Is een dagh van vrolyckheydt.
46. Waer is die dochter van Syoen.
47. De boodschap van Maria.
48. Nu zyt wellekome Iesu lieven Heer.
49. De nederige geboorte.
50. Kers-liedt.
51. O, Kerstnacht schooner dan de daegen.

Verhalende liederen.

52. Hanselyn.
53. Het daghet uyt den Oosten.
54. Van twee Koningskinderen.
55. Van Heer Danielken.
56. De drie ruitertjes.
57. In 't soetste van de Meije.
58. De nachtegael die sanc een liet.

Minneliederen.

59. Ghequetst ben ick van binnen.
60. Ick seg adieu.
61. Een liedeken van den Mey.
62. De minnebode.
63. Daer spruyt een boom in ghenen dal.
64. Het viel eens hemels douwe.
65. Rijc God wie sal ic clagen.
66. Verlanghen, ghi doet mynder herte pyn.
67. Ic hadde een gestadich minneken.
68. Ghepeys, ghepeys, vol van envyen.
69. Die Winter is verganghen.
70. De minne die in myn hartje leyt.
71. O Angenietje!
72. Een rondendans om de bruydt te bedde te dansen.

73. 's Nachts, doen een blauw gestarde kleed.
74. 'k Heb veel nachten lang ghewaekt.
75. Gesangh.
76. Mijn lief is myn vreugd.
77. 't Haesken.
78. Afzijn.
79. Te Kieldrecht.
80. Het Kwezelken.
81. Des winters als het regent.
82. Moetje varen?
83. Dejanira, ick kent u wezen.
84. Elck prys syn lief.
85. Van een meisjen en een Schipper.

Drinkliedjes.

86. Naer Oostland willen wy ryden.
87. Drinck-Liedeken.
88. Drinklied.
89. O Noach, goeden ouden Heer!
90. Wel in de Plantagie daar is er een kroeg.
91. Drinklied.
92. Drinklied.
93. Drinklied.

Studentenliedjes.

94. Io vivat.
95. Virtus, Concordia, Fides. Leidsch Corpslied.
96. Jubelzang. Utrechtsch Corpslied.
97. Groningsch Corpslied.
98. Delftsch Studentenlied.
99. Gaudeamus igitur.

Soldatenliedjes.

100. Reveille.
101. Signalen.
102. 1e Compagnie.
103. 2e Compagnie.
104. 3e Compagnie.
105. 4e Compagnie.
106. 5e Compagnie.
107. Met groot verlof.
108. Veldzang.
109. Te land en ter zee.
110. Luitfeld.
111. Steeds vroolijk.

Matrozenliedjes.

112. Naar zee.
113. Schippersdeun.
114. De Kabels los.
115. Daar was laatst een meisje loos.
116. Matrozen-lied.
117. Een liedje van de zee.

Liederen van gemengden inhoud.

118. Pierlala.
119. Wel man, gij moet naar huis toe gaan.
120. 'k Heb mijn wagen volgeladen.
121. Nu trekt den boer een paar klompjes aan.
122. Liedje van den Molenaar.
123. Jeughdige Nimphen die 't boerten bemind.

Kinderliedjes.

Liederen, uitgegeven door de Maatschappij tot Bevordering der Toonkunst.

A.

124. Twee voerlui.
125. Stuurlui.
126. Onpartijdig.
127. Honger.
128. Hand en hoofd.
129. Houw en trouw.

B.

130. Jan myn man.
131. Viooltje, zacht van kleuren.
132. Boterblommetje.
133. 'k Zag twee beren.
134. Er was een oorlogsschip.
135. Ik voer laatst over zee.
136. 's Avonds als ik slapen ga.
137. Slaap Kindje, slaap!

C. DANSLIEDJES.

138. Het Patertje.
139. In Holland staat een huis.
140. De Zevensprong.
141. Daar vloog een schelvisch al door het woud.
142. Tusschen Keulen en Parijs.

ALPHABETISCHE LIJST DER LIEDEREN.

(Het eerste Nr. tusschen de haakjes verwijst naar het Nr. in den eersten druk, het tweede naar den tweeden druk).

Nrs.

Adieu natuerlyc leven myn (37; 39)..... 42
Afzijn (75; 75)..... 78
Al is ons Prinsje nog zoo klein! (31; 31).. 34
Boterblommetje (123; 129)..... 132
1e Compagnie (96; 99)..... 102
2e Compagnie 97; 100)..... 103
3e Compagnie (98; 101)..... 104
4e Compagnie (99; 102)..... 105
5e Compagnie (100; 103)..... 106
Daar vloog een schelvisch al door het woud (133; 138)..... 141
Daar was laatst een meisje loos (107; 112). 115
Daer spruyt een boom in ghenen dal (59; 60) 63
Da Costa's volkslied..... 9
De boodschap van Maria (42; 44)..... 47
De drie ruitertjes (51; 53)..... 56
De Geuzen in den Bommelerwaard (25; 25). 28
Dejanira, ick kent u wezen (80; 80)..... 83
De kabels los (106; 111),..... 114
De Koningin verjaart (6; 4)..... 5
Delftsch studentenlied (—; 95)..... 98
De minnebode (58; 59)..... 62
De minne die in myn hartje leyt (67; 67). 70
De nachtegael die sanc een liet (54; 55)... 58
De nederige geboorte (44; 46)..... 49
De Ruyter (29; 29)..... 32
Des winters als het regent (78; 78)..... 81
De Vlaamsche Leeuw (11; 11)..... 14
De vogel wert gelockt gefluyt (23; 23)..... 26
De Zevensprong (132; 137)..... 140
Die aldersoetste Iesus (36; 38)..... 41
Die winter is verganghen (66; 66)..... 69
Drinck-Liedeken (84; 84)..... 87
Drinklied (85; 85)..... 88
Drinklied (88; 88)..... 91
Drinklied (89; 89)..... 92
Drinklied (90; 90)..... 93
Een draaiersjongen (30; 30)..... 33
Een liedeken van den Mey (57; 58)..... 61
Een liedje van de zee (109; 114)..... 117

Nrs.

Een liedje van Koppelstok den Veerman (26; 26)..... 29
Een rondendans om de bruydt te bedde te dansen (69; 69)..... 72
Een triomfantelijk lied van de Zilvervloot (27; 27)..... 30
Elck prys syn lief (81; 81)..... 84
Er was een oorlogsschip (126; 131)..... 134
Frysk Folksliet (10; 8)..... 11
Gaudeamus igitur (93; 96)..... 99
Geluckig Vaderland (19; 19)..... 22
Gesangh (72; 72)..... 75
Ghepeys, ghepeys, vol van envyen (65; 65) 68
Ghequetst ben ick van binnen (55; 56).... 59
Glyck den grootsten rapsack (28; 28)..... 31
Groningsch corpslied (—; 94)..... 97
Hand en hoofd (120; 125)..... 128
Hanselyn (47; 49)..... 52
Helpt nu u self (22; 22)..... 25
Het daghet uyt den Oosten (48; 50)..... 53
Het Kwezelken (77; 77)..... 80
Het lied van Chassé (—; 35)..... 38
Het Patertje (130; 135)..... 138
Het viel eens hemels douwe (60; 61)..... 64
Hier komt Paul Jones aan (—; 32)..... 35
Honger (119; 124)..... 127
Houw en trouw (121; 126)..... 129
Hou Zee! (12; 12)..... 15
Ic hadde een gestadich minneken (64; 64). 67
Ic heb ghejaecht myn leven lanc (34; 36).. 40
Ick seg adieu (56; 57)..... 60
Ick wil mi gaen vertroosten (38; 40)..... 43
Ik voer laatst over zee (127; 132)..... 135
In Holland staat een huis (131; 136)..... 139
In 't soetste van den Meije (52; 54)..... 57
In 't Voorhout (33; 34)..... 37
Io vivat (91; 91)..... 94
Jan mijn man (122; 127)..... 130
Jeughdige Nimphen die 't boerten bemind (115; 120)..... 123

	Nrs.
Jubelzang, Utrechtsch corpslied (92; 93)...	96
Kers-liedt (45; 47).....	50
'k Heb mijn wagen volgeladen (112; 117)..	120
'k Heb veel nachten lang ghewaeckt (71; 71)	74
Koning en Vaderland (4; 3).....	4
Kroningslied.....	6
'k Zag twee beren (125; 130).....	133
Liedje van den molenaar (114; 119).....	122
Luitfeld (103; 107).....	110
Matrozenlied (108; 113).....	116
Maximillanus de Bossu (16; 16).....	19
Merck toch hoe sterck (20; 20).....	23
Met groot verlof (—; 104).....	107
Moetje varen? (79; 79).....	82
Mijn lief is al mijn vreugd (73; 73).....	76
Myn tyt gaet wech (35; 37).....	39
Naar zee (104; 109).....	112
Naer Oostland willen wy ryden (83; 83)...	86
Nu trekt den boer een paar klompjes aan (113; 118).....	121
Nu zyt wellekome Iesu lieven Heer (43; 45)	48
O Angenietje! (68; 68).....	71
O Heemskerk! noyt u kloeke daet (21; 21)	24
O Heer die daer (15; 15).....	18
O, Kerstnacht schooner dan de daegen (46; 48)	51
O Nederland, let op u saeck (13; 13).....	16
O Noach, goeden ouden Heer! (86; 86)....	89
Onpartijdig (118; 123).....	126
Oranje-Liedje (3; 2).....	3
Patriotten-Lied (32; 33).....	36
Pierlala (110; 115).....	118
Reveille (94; 97).....	100
Rijc God wie sal ic clagen (62; 62).....	65
's Avonds als ik slapen ga (128; 133).....	136
Schippersdeun (105; 110).....	113
Signalen (95; 98).....	101
Slaap kindje, slaap! (129; 134).....	137

	Nrs.
's Nachts, doen een blauw gestarde kleed (70; 70).....	73
Steeds vroolijk (—; 108).....	111
Stuurlui (117; 122).....	125
Te Kieldrecht (76; 76).....	79
Te land en ter zee (102; 106).....	109
't Haesken (74; 74).....	77
't Is een dag van vrolyckheydt (40; 42)...	45
Transvaalsch volkslied (—; 9).....	12
Idem: „Kent gij dat volk vol heldenmoed"	12a
Tusschen Keulen en Parijs 134; 139).....	142
Twee voerlui (116; 121).....	124
Van Alva, den ouden man (24; 24).....	27
Van een meisjen en een schipper (82; 82).	85
Van Heer Danielken (50; 52).....	55
Van liefden comt groot liden (39; 41).....	44
Van twee Koningskinderen (49; 51).....	54
Veldzang (101; 105).....	108
Verlanghen, ghi doet mijnder herte pyn (63; 63).....	66
Viooltje, zacht van kleuren (124; 128).....	131
Virtus, Concordia, Fides. Leidsch corpslied (—; 92).....	95
Vlaggelied (9; 7).....	10
Volkslied van den Oranje-Vrijstaat (—; 10)	13
Waer dat men sich al keerd of wend (18; 18)	21
Waer is die dochter van Syoen (41; 43)...	46
Wel in de Plantagie daar is er een kroeg (87; 87).....	90
Wel man, gij moet naar huis toe gaan 111; 116).....	119
Wie dat sich selfs verheft (14; 14).....	17
Wien Neerlandsch bloed (8; 6).....	7
Wilhelma van Nassouwe.....	2
Wilhelmus van Nassouwe (1; 1).....	1
Wilt heden nu treden (17; 17).....	20
Wij leven vrij, wij leven blij (7; 5).....	8

1. WILHELMUS VAN NASSOUWE.

MARNIX VAN St. ALDEGONDE. VOLKSLIED.

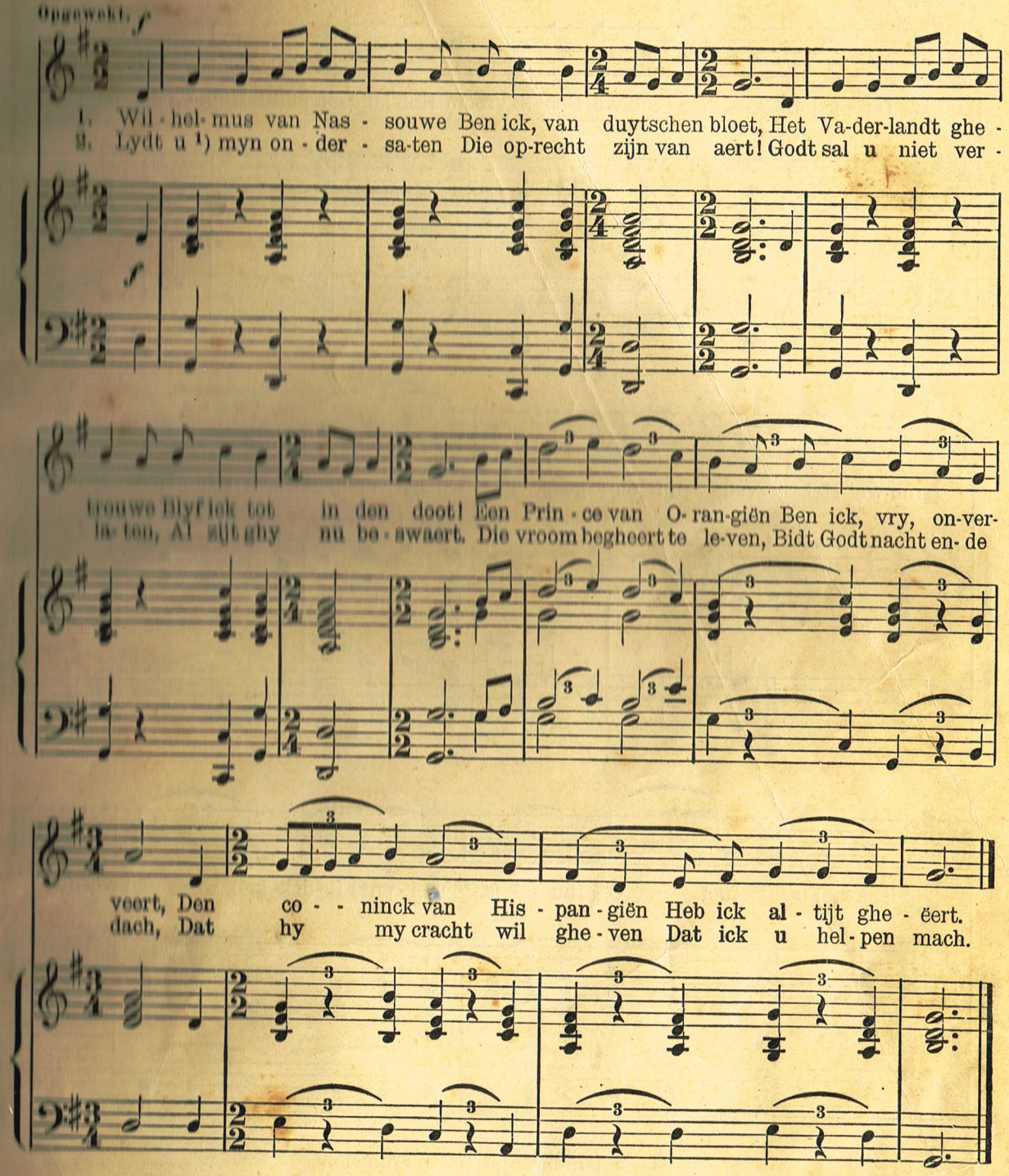

3. Myn schilt ende betrouwen
Sijt ghy, o Godt mijn Heer!
Op u soo wil ick bouwen,
Verlaet my nimmermeer,
Dat ick doch vroom mach blijven,
U dienaer t' aller stondt,
De tyranny verdrijven
Die my myn hert doorwont.

4. Oorlof! myn arme schapen
Die zijt in grooten noot.
U herder zal niet slapen,
Al zijt ghy nu verstrooit.
Tot Godt wilt u begheven,
Syn heylsaem woordt neemt aen,
Als vrome Christen leven;
't Sal hier haest zijn ghedaen.

[1]) Weest lijdzaam.